

MODERN EDUCATION, CULTURE, ART AND HUMANITIES: PROBLEMS AND WAYS TO SOLVE THEM

Collective monograph

ISBN 979-8-89940-601-0

DOI 10.46299/ISG.2025.MONO.PED.3

BOSTON(USA)-2025

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

ISBN – 979-8-89940-601-0

DOI – 10.46299/ISG.2025.MONO.PED.3

Authors – Blavt O., Liudovyk T., Іванюк Г., Венгловська О., Дем'яненко В., Аксьонова О., Авдєєва С., Мінакова І., Швець І., Головка Н., Кузнєцова О., Мyna Zh., Sokil M., Zhygalo I., Besarab O., Nikolova O., Vasylyna K., Kravchenko Y., Шелєпкова І., Holota N., Karnaukhova A., Yaremenko-Gasiuk O., Smolnikova O., Zadorozhna S., Karpuk D., Kalenyk M., Salyuk M., Chyniak V., Karabiniuk M., Melnychuk V., Mykyta M., Парфанович І., Парфанович А., Pysanko M., Kyrylenko V.

REVIEWERS

Kazachiner Olena – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Human Health, Rehabilitation and Special Psychology, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University.

Published by Primedia eLaunch

<https://primediaelaunch.com/>

Text Copyright © 2025 by the International Science Group(isg-konf.com) and authors.

Illustrations © 2025 by the International Science Group and authors.

Cover design: International Science Group(isg-konf.com). ©

Cover art: International Science Group(isg-konf.com). ©

All rights reserved. Printed in the United States of America. No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted, in any form or by any means, or stored in a data base or retrieval system, without the prior written permission of the publisher. The content and reliability of the articles are the responsibility of the authors. When using and borrowing materials reference to the publication is required.

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe and Ukraine. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science.

The recommended citation for this publication is:

Modern education, culture, art and humanities: problems and ways to solve them: collective monograph / Blavt O., Liudovyk T. – etc. – International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2025. 370 p. Available at: DOI – 10.46299/ISG.2025.MONO.PED.3

TABLE OF CONTENTS

1.	EDUCATION SCIENCE	
1.1	Blavt O.¹, Liudovyk T.² INCLUSIVE PHYSICAL EDUCATION OF STUDENTS WITH DISABILITIES IN THE ASPECT OF COMPREHENSIVE REHABILITATION ¹ Department of of physical education, Lviv Polytechnic National University ² Department of Physical Education, Sports and Health, Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies of Lviv	7
1.2	Іванюк Г.¹, Венгловська О.¹, Дем'яненко В.¹ БОРИС ГРІНЧЕНКО І СУЧАСНА ШКОЛА: СПАДЩИНА, ЩО ЖИВЕ ¹ Кафедра освітології та психолого-педагогічних наук, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна	21
1.3	Аксьонова О.¹, Авдєєва С.¹, Мінакова І.¹, Швець І.¹ ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО СТВОРЕННЯ ЗДОРОВОГО ТА БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ¹ Кафедра менеджменту, психології та інклюзивної освіти комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради	34
1.4	Головко Н.¹, Кузнецова О.² МЕТОД ПРОЄКТІВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ¹ кафедра педагогіки, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка ² кафедра іноземних мов, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана	69
2.	LIBRARY, INFORMATION AND ARCHIVAL STUDIES	
2.1	Myna Zh.¹, Sokil M.¹ ANALYSIS OF THE FUNCTIONALITY OF THE WEBSITES OF LIBRARIES OF TECHNICAL INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE ¹ Social Communication and Information Science Department, Lviv Polytechnic National University Lviv, Ukraine	84
3.	ORGANIZATION OF SOCIO-CULTURAL ACTIVITIES	
3.1	Zhygalo I.¹ CREATIVE ECONOMY AS A DRIVER OF SOCIO-CULTURAL PROJECT DEVELOPMENT IN UKRAINE ¹ Department of Management of Organizations, Lviv Polytechnic National University	97

1.2 Борис Грінченко і сучасна школа: спадщина, що живе

В умовах суспільно-політичних, соціальних і ціннісних викликів нинішньої доби повертаємося до історико-освітніх студій у контексті актуальних педагогічних ідей, концепцій педагогів і просвітителів попередніх періодів. З-поміж лідерів освіти, будівничих українського шкільництва, гідне місце належить Борисові Грінченку. В ідеологічних і політичних умовах тогочасної підросійської України Б. Грінченко своїми ідеями та педагогічною працею відстоював освіту дітей рідною мовою, культурне просвітництво, суб'єктність українських спільнот в іншомовному та іншокультурному середовищі, які увиразнюють українську ідентичність в річищі державотворення. Очевидним є те, що підняті Б. Грінченком питання не втратили актуальність й нині, в часи відстоювання Україною цивілізаційного вибору.

У сучасному науковому просторі оприлюднено численні історичні, історико-освітні, біографічні праці, присвячені цій непересічній постаті української педагогічної думки на зламі XIX – XX століть. Вагомий внесок у сучасний науковий дискурс зроблено українськими дослідниками біографіки Б. Грінченка, задля повернення в науковий і культурно-освітній обіг його словника, праць з культурології та становлення української школи.

Наукове поле сучасної біографіки збагачено працями про Бориса Грінченка: В. Яременко – «Наукова та епістолярна спадщина Бориса Грінченка» (2021) [12]; Н. Кобижча – «Культурницька діяльність Бориса Грінченка: світоглядний аспект» (монографія, 2017) [13]; Т. Вірченко, Р. Козлов – «Непокірний. Грані долі Бориса Грінченка» (монографія, 2023) [14]; «Борис Грінченко: сам про себе й у спогадах сучасників»: хрестоматія (упорядники: М. Будзар, А. Гедьо, О. Іванюк, Є Ковальов, 2023) [15]; Т. Вірченко, Т. Видайчук – «Науковий проєкт «Літопис життя і творчості Бориса Грінченка»: від візій до практичної реалізації» (2024) [16]; «Літопис життя і творчості Бориса Грінченка». Рік 1883. Частина друга (2024) [17].

Під афіліацією Київського столичного університету імені Бориса Грінченка впродовж першої чверті ХХІ століття, світ побачив праці цього великого українця: «Борис Грінченко. Зібрання творів. Мовознавча спадщина» (упорядник В. В. Яременко, І. В. Яковлева; кер. проєкту, голова ред. ради В. О. Огнев'юк (2023), – до цієї книги ввійшла лінійка народопроевітних мовознавчих, наукових і поетичних праць, матеріали про словник української мови (в 4 томах, написаних «тогочасним українським правописом «грінченківкою»» [18].

Твори, написані для дітей, містять зразки морального, етичного, естетичного прийняття природи і людини. Зачаровують казки Б. Грінченка: «Могутній комар», «Сірко», «Риб'ячі танці». Написані казки живою емоційно збагаченою мовою, немов у чарівному танку вводять дитину у світ природи, зрозумілий для її сприйняття на інтелектуальному та чуттєвому рівнях. Сучасне видання «Казки» (Борис Грінченко, 2013) окрім текстів, адаптованих Тамарою Коломієць, містить аудіозаписи, виконані виконавцями художнього читання – студентами тогочасного Київського університету ім. Б. Грінченка [19].

Наближення літературної спадщини Б. Грінченка до читача є науковою, освітньою місією, яку наших днів виконує Київський столичний університет імені Бориса Грінченка. В контексті окресленої проблематики чільне місце належить виданню літератури для дітей: «Розум та почуття у живої тварі», що можуть бути використані в освітньому процесі закладів дошкільної та початкової освіти [20].

Повернення постаті Б. Грінченка до плеяди великих українців засвідчує існуючі суперечності між:

- суспільними потребами на моральних лідерів, які уособлюють українську ідентичність, та відсутністю систематизованої інформації про їхній життєвий і творчий шлях у навчальних програмах і підручниках для здобувачів освіти;

- значними науковими напрацюваннями в галузі грінченкознавства і відсутністю навчально-методичного та технологічного забезпечення повернення

ідей Б. Грінченка, його текстів, наповнених ціннісними сенсами, в освітній процес закладів загальної середньої освіти.

Своєчасність піднятої проблеми, її нерозв'язаність на практичному рівні в царині освіти актуалізують проблему наукової розвідки «Борис Грінченко і сучасна школа: спадщина, що живе».

В основу ретроспективного історико-освітнього дослідження покладено практичні напрацювання, які склались упродовж функціонування історико-педагогічних студій на факультеті педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Ідеї та педагогічна спадщина Б. Грінченка збагатили змістову компоненту інтегрованих навчальних курсів: «Педагогіка», «Людинознавство» (змістовий модуль «Педагогічна антропологія») та курсу з каталогу навчальних дисциплін «Ретроспективи педагогічної думки».

На початковому етапі наукового пошуку нами проведено онлайнове опитування із застосуванням Google форми (на цифровій платформі Google Meet). В опитуванні взяли участь 260 здобувачів/здобувачок першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньо-професійними програмами: Дошкільна освіта, Початкова освіта, без урахування гендерного чинника. Опитування проведено українською мовою в двох університетах України.

Результати опитування засвідчують, що майбутні педагоги на етапі навчання поінформовані про постать Б. Грінченка: 84,6% респондентів уважає, що його спадщина лежить в царині педагогіки. Менше знають здобувачі 1–2 року навчання про літературну (5%), філологічну (4,3%) та суспільно-просвітницьку (6,1%) спадщину Б. Грінченка.

На запитання: з яких джерел Ви дізналися про педагогічну, літературну, філологічну, просвітницьку діяльність Б. Грінченка – 76,9 % опитаних відповіли про те, що інформацію про його творчу спадщину почерпнули під час навчання в Університеті; 6,1% – під час навчання в школі; 11,2% – з матеріалів, що містяться в фондах музею Бориса Грінченка (вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ); 5,8% – непоінформовані щодо цієї постаті та її творчої спадщини.

Щодо історичного періоду в якому жив і творив Б. Грінченко: 88,5% респондентів окреслили хронологічні межі другої половини XIX – початком XX століття; 11,5% – віднесли творчість Б. Грінченка до першої половини XIX століття, що в узагальненому вигляді корелюється з групою непоінформованих здобувачів.

На запитання: які сюжети переважають у творах Б. Грінченка, написаних для дітей, 15 % респондентів відповіли, що не знають про них. Щодо творів для дітей, відповіді респондентів розподілилися так: «Без хліба» (17,1%), «Каторжна» (14,5%), «Олеся» (19,5%), «Сонячний промінь» (19,4%), «Бурлака» (15,9%), «На чужині» (13,6%).

Чи актуальні сюжетні лінії творів Бориса Грінченка для нинішнього покоління дітей молодшого шкільного віку? – Відповіді на це запитання розподілились таким чином: 86,1% респондентів дали відповідь «так»; 11,3% не підтримали думку про актуальність творів Б. Грінченка для сучасних учнів початкової школи; швидше «ні», ніж «так» відповіли 2,6% респондентів.

Інтерес становлять відповіді на запитання: які ідеї педагогіки Б. Грінченка є актуальні для сучасної школи – на перше місце респонденти відносять навчання рідною мовою; на друге місце – використання культурних цінностей у вихованні дітей; на третє місце – виховання моральних чеснот у школі та сім'ї; наступний (четвертий) щабель займає віра в розвивальні можливості кожної дитини (дитиноцентризм).

На запитання: яка суспільна місія вчителя? Вчитель є: провідником знань – відповіли 44,4% респондентів; 29,5% – носієм і вихователем моральних і громадянських цінностей; 23,1% – активним учасником розбудови української школи; виконавцем навчальних планів і програм (3%).

У руслі проблематики опитування, для виявлення самооцінки здобувачів щодо їхньої обізнаності з педагогічною спадщиною Б. Грінченка, на запитання: оцініть за п'ятибальною шкалою особисту обізнаність із життям і творчістю Б. Грінченка, – відповіді майбутніх педагогів розподілились таким чином – найвищий рівень не обрав ніхто, що засвідчує про сформованість у студентів

критичного мислення та адекватної самооцінки; 25,4% – виявили другий рівень обізнаності; 38,4% обрали третій рівень; 19,2% – четвертий рівень; 17% – п'ятий рівень (низький).

Узагальнені результати опитування засвідчили потребу адаптації ідей Б. Грінченка в змістово-технологічне забезпечення підготовки педагогів. Студіювання фактологічного матеріалу дає підстави стверджувати про живу спадщину подвижника рідномовної освіти та школи, як культурно-освітнього осередку для зростання дитини на цінностях, що ґрунтуються на тягlostі традиційних моральних, громадянських чеснот [21, 22].

Підняті ідеї суголосні тим, що дискутуються в професійних спільнотах, моральними лідерами щодо підняття школи на якісно новий рівень. У цьому контексті провідне місце належить учителеві [23]. У річищі підготовки вчителів початкових класів, вихователів закладів дошкільної освіти в освітньому середовищі університету ми розглядаємо доцільно організовану системну навчально-пізнавальну діяльність, спрямовану на забезпечення функціональності знань, способів діяльності, необхідних для виконання трудових функцій (вчителя, вихователя). Тому чільне місце з-поміж інших освітніх технологій належить навчання на дослідженнях, що ґрунтується на принципах діяльнісного, компетентнісного, аксіологічного, історико-культурного підходів.

Задля подолання розривів у процесі формування розуміння цілісного історико-культурного процесу, які мають місце через те, що в освітньо-професійних програмах підготовки фахівців з педагогічних спеціальностей знято вивчення історії педагогіки і педагогічної думки, ми відпрацювали практику історико-педагогічних студій. Предметом наукових пошуків здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти є біографіка та ідеї про освіту людини, школу, як середовище культуротворення.

Висвітливо окремі аспекти практичного досвіду авторів пропонованої розвідки щодо формування готовності майбутніх педагогів розбудовувати

освітній процес в початкових класах із урахуванням провідних гуманістичних ідей Бориса Грінченка.

Згідно із робочою програмою навчальної дисципліни «Педагогіка» (змістовий модуль «Педагогіка: Педагогіка загальна») здобувачі першого року навчання під час практичного заняття з теми «Актуальні проблеми освіти людини в педагогічній думці ХХ століття» задля виокремлення та аналізу життєствердних ідей Бориса Грінченка, студіюють твори педагога, встановлюють суголосність міркувань та ідей з тими, що окреслені у Концепції «Нова українська школа» (2016) [24]. Результати дослідницького пошуку втілюють в освітніх продуктах (презентації, інформаційні дайджести, тематичні випуски журналів, практичні рекомендації для педагогів та батьків, інтерактивні ігри та вікторини тощо), які презентують під час заняття.

У перебігу лабораторної роботи з теми «Джерельна база педагогічних досліджень» студенти, за результатами опрацювання інформаційно-цифрових ресурсів, електронних каталогів бібліотеки Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, Педагогічного музею України вивчають повнотекстову колекцією рідкісних видань Бориса Грінченка, опрацьовують різні групи джерел, у яких висвітлено результати досліджень, присвячених постаті педагога. За результатами опрацювання джерельної бази студенти роблять підбірку творів Бориса Грінченка, яку рекомендують використовувати в роботі з учнями початкової школи; здійснюють пошук джерел, що складатимуть теоретичну основу для написання ними курсових робіт з педагогіки, присвячених педагогічній спадщині Бориса Дмитровича та адаптації його ідей в освітній простір України.

Під час виконання самостійної роботи, за результатами історико-освітніх розвідок, здобувачі/здобувачки вищої освіти створюють скарбничку педагогічних ідей і ціннісних характеристик образу сучасного вчителя й освіти людини, власні міркування щодо життєдайності ідей педагога висвітлюють в есеї «Дороговкази Бориса Грінченка майбутнім педагогам».

Варто зауважити, що значний інтерес до дослідження доробку педагога студенти демонструють під час вибору тем для написання курсових та магістерських робіт. Так, у фокусі уваги майбутніх педагогів стали питання щодо використання у роботі з учнями початкової школи творів Бориса Грінченка: «Організаційно-педагогічні умови використання творів Бориса Грінченка в освітньому процесі початкової школи», «Виховний потенціал творів для дітей Бориса Грінченка», «Виховання базових цінностей учнів початкової школи засобами творів Бориса Дмитровича».

За результатами пошукових досліджень, студіювання художніх творів, написаних педагогом для дітей, майбутні вчителі початкових класів, вихователі закладів дошкільної освіти у перебігу практичних і семінарських занять, сесій історико-педагогічних студій розробляють поради щодо використання творів Бориса Грінченка під час урочної та позаурочної діяльності; створюють інформаційні ресурси: «Мандруємо сторінками книжок Бориса Грінченка», «Скарбничка творів Бориса Грінченка», інтерактивні ігри для учнів початкової школи про життя та діяльність педагога.

В освітньому середовищі Київського столичного університету імені Бориса Грінченка реалізується значний дослідницький і науково-практичний потенціал, напрацьований упродовж п'ятнадцяти років діяльності історико-педагогічних студій під час наукових сесій, що є традиційними в дні Грінченківської декади, яка проходить щорічно в грудні.

Дієвим є те, що студійці презентують результати власних (групових, індивідуальних) досліджень в Центрі самопізнання та саморозвитку на Факультеті педагогічної освіти, під час круглих столів і конференцій в Університеті; на базі наукових інституцій НАПН України, а саме: Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського, Педагогічного музею України, що значно розширює дослідницьке поле та умови для адаптації актуальних ідей Б. Грінченка про освіту дітей і молоді в сучасний освітній простір України.

Різномпланова тематика наукових сесій історико-педагогічних студій сприяє увиразненню постаті Бориса Грінченка – педагога, просвітителя простого люду, сіяча добра, справедливості, цінностей людини на тлі засилля імперський устоїв у всіх сферах суспільного життя; його внеску в розвиток ідей українського шкільництва. Інтерес здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти до ролі вчителя та його функцій, обґрунтованих у педагогічній спадщині Б. Грінченком, сприяє тому, що у перебігу наукових сесій провідне місце належить образу вчителя в суспільному поступі.

Біографічні дослідження, проведені студійцями, дають змогу оцінити внесок Б. Грінченка в розвиток ідей про зміст шкільної освіти, підготовку учнів/учениць до життя. Власне Б. Грінченко є одним із авторів ідеї «школи для життя», що нині на формальному рівні становить концепт нової української школи. Результати біографічного дослідження засвідчують про значну пасіонарну діяльність Б. Грінченка в царині шкільної освіти та освіти народу в річищі української традиції. Ці сторінки із педагогічної спадщини Б. Грінченка є предметом досліджень членів/членкинь історико-педагогічних студій під орудою Ганни Іванюк д.п.н. проф., Олени Венгловської к.п.н., Валентини Дем'яненко.

Так, під час сесії історико-педагогічних студій з теми «Розвиток культурно-освітніх ідей Бориса Грінченка в умовах функціонування сучасного багатопрофільного університету» студійці презентували результати власних досліджень щодо соціально-культурної місії вчителя в теоретико-практичній спадщині Бориса Грінченка. Учасники/учасниці наукової сесії оприлюднили спогади Марії Грінченко (дружини педагога) про школи, в яких учителював Борис Грінченко, ділилися досвідом щодо використання художніх творів педагога у роботі з учнями початкової школи під час практик, моделювали умови адаптації ідей педагога в освітнє середовище закладу загальної середньої освіти.

Майбутні вчителі початкових класів і вихователі закладів дошкільної освіти у перебігу наукових сесій репрезентували свої напрацювання: «Борис Грінченко: діалог із сучасністю», «Актуальність педагогічних ідей Бориса Грінченка в поступі Нової української школи». Здобувачі/здобувачки, за результатами

біографічних досліджень, характеризували постать педагога в контексті історико-освітнього поступу; аналізували його внесок у морально-етичний розвиток особистості (дітей молодшого шкільного віку); обґрунтовували ідею про рідномовну школу у поступі епох і можливості її адаптації в освітній простір нової української школи.

Педагогічна спадщина родини Грінченків містить потужний ціннісний, морально-етичний потенціал, який не втратив своєї значущості наших днів. З-поміж багатьох вартісних для сучасного часу проблем, майбутні педагоги зацікавлені проблематикою цінності дитинства. Під час сесій історико-педагогічних студій з тем: «Дитинство в підручниках Бориса і Марії Грінченків», «Образ дитинства в педагогічній спадщині Бориса Грінченка», «Цінності дитинства в педагогічній спадщині Бориса Грінченка» здобувачі/здобувачки репрезентували результати досліджень щодо піднесення на високий суспільний, освітній і людинознавчий щабель дитини з її мріями, інтересами, життєвими проблемами і сприйняттям щастя.

У перебігу круглого столу «Постать Бориса Грінченка на шпальтах журналу «Світло», що виходив у м. Києві щомісячно і був єдиним до 1917 року освітянським журналом на центральних і східних теренах тогочасної України, – студійці провели широке наукове обговорення ідей про визнання права на освіту дітей з різних суспільних прошарків, прийняття педагогами внутрішнього світу дитини та її емоційних переживань, моральних чеснот і чуттєвих вимірів дитини. Борис Грінченко був фундатором журналу «Світло». Після відходу в засвіти, справу освіти, школи для народу продовжили його соратники: І. Спілка, Д. Пісочинець, Г. Сьогобічний, Г. Шерстюк, які в журналі друкували спогади, листи учнів Б. Грінченка, дружини і однодумця – М. Загірної. На шпальтах цього журналу у статті «Живий пам'ятник» йшлося про вшанування пам'яті Бориса Грінченка, його називали учителем життя. Автор наведеної статті (В. Д., згідно з оригіналом тексту) писав: «...ми мусимо подбати про те, щоб спорудити йому коштовний ... «живий пам'ятник» [25, с. 18–25]. Йшлося про відкриття українських шкіл, до яких тих років був спротив, в умовах бездержавності і

підпорядкування українських земель іншим державам, у яких українська ідентичність була неприйнятна.

Варто зауважити, що такий пам'ятник було відкрито титанічною працею подвижників ідей Бориса Грінченка. 5 вересня 1910 року розпочала свою роботу українська народна школа імені Бориса Грінченка у Городецькому передмісті м. Львову. Це була перша українська школа на цих теренах, заснована за кошти приватних осіб, меценатів, які прихильно ставилися до ідеї українського шкільництва. Школу заснували з громадської ініціативи «Кружка Руського Товариства педагогічного імені Бориса Грінченка». Перший набір учнів чисельністю 46 осіб (24 – дівчата, 22 – хлопці). У школі функціонувала бібліотека, а книги здебільшого їм надсилала Марія Загірня. Школа доволі динамічно розвивалась. Перший випуск у школі, як згадує автор статті «Живий пам'ятник», відзначено святковим дійством: учні читали вірші Б. Грінченка та інших авторів українською мовою. Насамкінець учні отримали нагороди та свідоцтва про закінчення першого року навчання. Вони писали зворушливі листи дружині Бориса Грінченка – Марії Загірні, які наведено в статті «Живий пам'ятник». Уривок одного з листів зворушує: «Ми, перші ученики і учениці школи ім. Бориса Грінченка шлемо Вам в день закінчення року шкільного сердечне поздоровлення. Ми вміємо вже говорити по-українськи, також читати та писати. Хочемо далі вчитися нашої рідної мови...» [25, с. 18–25]. Школа імені Бориса Грінченка в передмісті Львову вже 1911–1912 навчального року функціонувала з трьома класами, в яких навчалися 160 учнів. Студіювання статті «Живий пам'ятник» дає розуміння внеску Бориса Грінченка у розбудову української школи.

Заслуговує на увагу те, що майбутні педагоги презентують не лише теоретичні знахідки, а й пропонують практичні аспекти їх реалізації. Так за результатами історико-освітніх досліджень, студійці розробили низку авторських інтерактивних ігор: «Досліджуємо творчість Бориса і Марії Грінченко», «Гортаємо сторінки оповідань Бориса і Марії Грінченків», «Життя і діяльність подружжя Грінченків», «Світ дитинства у творчості Бориса Грінченка», «Гортаючи сторінки оповідань Бориса Грінченка», «Вивчаємо життєпис Бориса

Грінченка», «Відомий і невідомий Борис Грінченко», «Вивчаємо життєпис Бориса Грінченка». Наведені в тексті авторські ігри пропонувані радою історико-педагогічних студій до впровадження в освітній процес ЗЗСО, ЗДО. Розроблені освітні продукти засвідчують практичну цінність історико-освітній і біографічних досліджень педагогічної та поетичної спадщини Б. Грінченка.

У перебігу діяльності історико-педагогічних студій – сценічна презентація педагогічно-літературного журналу «Борис Грінченко і сучасність». Результати досліджень презентували студенти у творчій взаємодії з викладачами. Педагогічна сторінка «Педагогічні ідеї Бориса Грінченка в контексті розвитку сучасної освіти» розкрила суголосність ідей педагога і концептів розбудови постмодерної школи в Україні, а саме: виховання дітей на традиціях народної культури, принципи виховання, педагогічне кредо Бориса Грінченка. Чільне місце відведено біографіці: «Борис Грінченко очима сучасників» – за результатами висвітлення біографічних фактів про життя та творчість Б. Грінченка у журналі «Світло», місце постаті Б. Грінченка у плеяді великих українців. Літературна та музична сторінки журналу збагатили присутніх новим и знаннями про Бориса Грінченка – людину тонкої душі, лірика, автора вірша «Зорі».

Збагачення змістово-технологічної компоненти практичних кейсів майбутніх педагогів сприяє покращенню якості їхньої підготовки до виконання трудових функцій. Насамперед мова йде про формування здатності та готовності організовувати освітній процес у закладах – загальної середньої та дошкільної освіти з урахуванням ціннісних, народознавчих, культурологічних, демократичних, гуманістичних засад на засадах принципів дитиноцентризму та виховуючого навчання.

Студіювання внеску Б. Грінченка у книготворення для дітей молодшого шкільного віку дає підстави стверджувати: народ, який має такого педагога, поета, письменника, дослідника і укладача словника в одній особі має потужний освітньо-культурний потенціал. Тому важливо розуміти спадкоємність культурно-освітніх надбань постатей попередніх періодів у сув'язі з можливостями інтеграції сучасних технологій і важливих для молодшої генерації

цінностей людини. Задля того, щоб зрозуміти яке місце спадщини Б. Грінченка в сучасному підручникотворенні для здобувачів початкової освіти, проаналізовано численні підручники, що нині є чинними в освітньому просторі України.

Так, у підручнику для учнів/учениць третього класу запропоновано вірш Б. Грінченка «Весна іде». Завдання для учнів/учениць: пропонується виразно прочитати вірш, поміркувати над запитаннями щодо його змісту та особистих почуттів, які викликають прочитані рядки твору. Відомості про автора цього вірша учні можуть отримати самостійно, скануючи QR-код, який розміщений на цій сторінці підручника. За задумом авторів, отримана інформація (за допомогою цифрового інструменту) спонукатиме учнів/учениць до обговорення і розуміння того, ким був Борис Грінченко [26, с. 110-111]. Автори вдало поєднують історико-освітній контент із застосуванням цифрових інструментів.

У підручнику з української мови та читання (для учнів третього класу) авторами якого є М. Чабайовська, Н. Омельченко, В. Синильник запропоновано взірць пейзажної лірики Бориса Грінченка – вірш «Нахиляє дуб високий». Текст цього вірша використовується під час навчання – для визначення роду, числа, відмінку прикметників [27, с. 148].

Уривок із оповідання Бориса Грінченка «Кішка і курча» вміщено авторами у зміст підручника «Українська мова та читання», для учнів третього класу НУШ (авт. Н. Кравцова, О. Придаток, В. Романова). Автори пропонують, поданий уривок твору, для складання учнями розповіді про незвичну поведінку кішки у відношенні до маленького курчати; поповнюють свій словниковий запас новим авторським словом – «зачіпок» [28, с. 111].

У підручнику «Українська мова та читання» для учнів 4-го класу (авт. О. Савченко, І. Красуцька) інформація про Бориса Грінченка подається у розділі «Народні усмішки», насамперед, як про дослідника української мови, що зібрав чимало влучних, цікавих народних усмішок. Для ознайомлення із дослідженнями учням пропонуються народні усмішки «Швачка», «Син та мати», записані Борисом Грінченком. Текст усмішок можна не лише читати, а й розігрувати в ролях. Учні дізнаються також про те, що Борис Дмитрович Грінченко – автор

словника української мови, читанки «Рідне слово», «Української граматики». Текст проілюстрований світлиною з пам'ятником Борису Грінченку біля ректорату Університету, що носить його ім'я [29, с. 45].

У підручнику «Українська література» для 5 класу (авт. О. Калинич, С. Дячок; за ред. Ю. Ковбасенка) учням пропонується прочитати оповідання на соціальну тематику «Украла» (Борис Грінченко) та опрацювати його за запитаннями та творчими завданнями. Окрім того, учні отримують коротку інформацію про життєвий і творчий шлях Бориса Грінченка, яка проілюстрована світлинами з життя його родини [30, с. 205-211].

Попри те, що літературна спадщина Б. Грінченка – понад 50 оповідань для дітей, у сучасних підручниках для учнів початкової школи вони здебільшого не використовуються, тому що, як вважають деякі «експерти», вони містять сюжети, незрозумілі для сучасних учнів. На нашу думку їх вплив на формування особистості дитини в молодшому шкільному віці недооцінений. Оповідання Бориса Грінченка вчать співчувати і допомагати, розуміти інших і підтримувати у складних ситуаціях, вміти виправляти свої помилки і вибачати іншим. Доброчинність, співпереживання, відповідальність і повага до іншої людини – це якості, які так потрібні для становлення особистості в світі, переповненому насиллям і жорстокістю воєнного часу. Читання книг Б. Грінченка, написаних для дітей, його віршів і казок дає змогу зрозуміти всю велич цієї непересічної особистості, яка уособлює незламність духу народу-борця з імперським гнобленням і чисту душу дитини, здатної бачити цей світ барвистим і сонячним.

Результати наукового та практичного доробку авторів, презентовані на сторінках видання, є спробою вибудовувати «живий пам'ятник» Борисові Грінченкові – авангардній постаті в українській педагогічній думці і культурі України.